प्रदेश लोक सेवा आयोग

बागमती प्रदेश

प्राविधिक तर्फ कृषि सेवा अन्तर्गतका प्लान्ट प्रोटेक्सन, एग्रोनोमी, हर्टिकल्चर, एगृ. एक्सटेन्सन, स्वायल साइन्स र एगृ.इको.एण्ड मार्केटिङ्ग समूह, चौथो तहका नायव प्राविधिक सहायक वा सो सरह पदको प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

पाठ्यक्रमको रूपरेखाः- यस पाठ्यक्रमको आधारमा निम्नानुसार चरणमा परीक्षा लिइने छः-

प्रथम चरणः- लिखित परीक्षा पूर्णाङ्कः- १००

द्वितीय चरणः- अन्तर्वार्ता पूर्णाङ्कः-२०

लिखित परीक्षा योजना (Examination Scheme)

प्रथम चरणः-

विषय	पूर्णाङ्क	उत्तीर्णाङ्क	परीक्षा प्रणाली	प्रश्न सङ्ख्या x अङ्कभार	समय
सेवा सम्बन्धी	१००	४०	वस्तुगत बहुवैकल्पिक (Multiple Choice)	५०प्रश्न x २ अङ्क = १००	४५ मिनेट

द्वितीय चरणः-

विषय	पूर्णाङ्क	परीक्षा प्रणाली
अन्तर्वार्ता	२०	मौखिक

द्रष्टव्यः

१. वस्तुगत बहुवैकल्पिक (Multiple Choice) प्रश्नहरूको गलत उत्तर दिएमा प्रत्येक गलत उत्तर बापत २० प्रतिशत अङ्क कट्टा गरिनेछ। तर उत्तर नदिएमा त्यस बापत अङ्क दिइने छैन र अङ्क कट्टा पनि गरिने छैन।

२. कुनै पनि प्रकारको क्याल्कुलेटर (Calculator) र विद्युतीय उपकरणहरू (Electronic devices) परीक्षा हलमा लैजान र परीक्षामा प्रयोग गर्न पाइने छैन।

३. पाठ्यक्रममा रहेका पाठ्यांशहरूबाट देहाय अनुसार प्रश्नहरू सोधिने छः

पाठ्यक्रमका एकाइ	1	2	3	4	5	6	7	8	9
प्रश्न संख्या	8	7	6	6	6	7	6	2	2

४. प्रथम चरणको लिखित परीक्षाबाट छनौट भएका उम्मेदवारहरूलाई मात्र द्वितीय चरणको अन्तर्वार्तामा सम्मिलित गराइनेछ।

५. पाठ्यक्रम लागू मितिः-२०७७।७।२७

प्रदेश लोक सेवा आयोग

बागमती प्रदेश

प्राविधिक तर्फ कृषि सेवा अन्तर्गतका प्लान्ट प्रोटेक्सन, एग्रोनोमी, हर्टिकल्चर, एगृ. एक्सटेन्सन, स्वायल साइन्स र एगृ.इको.एण्ड मार्केटिङ्ग समूह, चौथो तहका नायव प्राविधिक सहायक वा सो सरह पदको प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

पत्र/विषयः सेवा सम्बन्धी

1. कृषि सम्बन्धी

1.1. नेपालको संविधानमा कृषि तथा खाद्य सुरक्षा सम्वन्धी व्यवस्था
1.2. निजामती सेवा ऐन, २०४९ तथा निजामती सेवा नियमावली, २०५० मा कर्मचारीको आचरण, विदा र सजाय सम्वन्धी व्यवस्था
1.3. राष्ट्रिय कृषि नीति, २०६१
1.4. चालू योजनामा कृषि क्षेत्रको प्राथमिकता, लक्ष्य, उद्देश्य, कार्यक्रम एवं कार्यान्वयन रणनीति
1.5. कृषि विकास रणनीति २०१५–२०३५ र यसका प्रमुख विशेषताहरू
1.6. बागमती प्रदेशको भूमि व्यवस्था कृषि तथा सहकारी मन्त्रालयको संरचना
1.7. कृषि विकास कार्यक्रम तर्जुमाका आधार र एकीकृत प्रसारसेवा कार्यक्रम
1.8. कृषि उत्पादन सामग्रीहरू (बीउ विजन, मल, सिँचाइ,, कृषि औजार, रासायनिक र जैविक विषादि, सुक्ष्म खाद्य तत्व तथा हर्मोन) को व्यवस्था र प्रयोग
1.9. उत्पादित कृषि वस्तुहरूको बजार व्यवस्था, उत्पादन लागत र बिक्रि मूल्य निर्धारण
1.10. कृषि विकासमा सरकारी, सहकारी, निजी क्षेत्र तथा महिला एवं युवाहरूको भूमिका
1.11. नेपालको अर्थतन्त्रमा कृषि क्षेत्रको योगदान र प्रमुख समस्याहरू
1.12. कृषि वस्तुहरूको उत्पादनोपरान्त ९एयकत(जबचखभकत० हुने क्षति र क्षति कम गर्ने उपायहरू
1.13. प्राङ्गारिक कृषि उत्पादनका सिद्धान्तहरू
1.14. कृषि तथ्याङ्क, अनुगमन एवं मूल्यांकनको महत्व
1.15. कृषि क्षेत्रमा बाली वीमा सम्वन्धी व्यवस्था
1.16. कृषि आधुनिकीकरण, व्यवसायीकरण र औद्योगीकरण वारे सामान्य जानकारी
1.17. प्राकृतिक प्रकोप (बाढी, पहिरो, असिना, तुषारो, खडेरी), जलवायु परिवर्तन (तापक्रम र वर्षा) को असर तथा अनुकुलन र न्यूनीकरणका उपायहरू
1.18. दिगो कृषि विकासका सिद्धान्तहरू
1.19. संघीयतामा कृषि क्षेत्र एवं कृषि विकास कार्यक्रममा प्रदेश र स्थानीय तहहरूको भूमिका
1.20. सहकारीको सिद्धान्त र मूल्यहरू, नेपालमा कृषि सहकारीको अवस्था र उपयोग
1.21. कृषि सम्बन्धी बागमती प्रदेशको चालू आवधिक योजनामा समावेश भएका विषयहरू सम्बन्धी जानकारी
1.22. नेपालमा कृषि पर्यटन विकासको आवश्यकता, चुनौती र सम्भावना

2. बागवानी

2.1 बागवानी (हर्टिकल्चर) को परिभाषा र यसका शाखाहरू
2.2 नेपालमा बागवानी विकासको आवश्यकता र सम्भावना
2.3 फलफूल र तरकारी बालीहरूको वर्गीकरण
2.4 नेपालको जलवायु क्षेत्र (Climatic zones) र विभिन्न क्षेत्रमा गरिने फलफूल खेती
2.5 करेसावारी (Kitchen garden) को महत्व र स्थापना
2.6 बगैंचा स्थापनाः जग्गाको तयारी, बगैंचाको रेखाङ्कन, खाडल खन्ने, बोट लगाउने दूरी र तरीका, बार बन्देज तथा वायु अवरोधक विरुवाहरू

2.7 तरकारी बालीको उत्पादनः

- 2.7.1 आलु (Potato)
- 2.7.2 काउली समूह (Cole crops)
- 2.7.3 फल समूह (Fruit vegetables)
- 2.7.4 जरे बाली समूह (Root crops)
- 2.7.5 गानो बाली समूह (Bulb crops)
- 2.7.6 फर्सी समूह (Cucurbits)
  - 2.7.6.1 लहरे तरकारी वाली
  - 2.7.6.2 सागपात समूह (Leafy vegetables)
  - 2.7.6.3 कोशे बाली समूह (Leguminous vegetables)

2.8 फलफूल बोटको प्रसारण

- 2.8.1 बीउबाट प्रसारण (Sexual propagation)
- 2.8.2 वानस्पतिक प्रसारण (Vegetative propagation)ः कटिङ्ग, लेयरिङ्ग, ग्राफ्टिङ्ग, बडिङ्ग

2.9 फलफूल, तथा तरकारीको नर्सरी स्थापना र व्यवस्थापन

2.10 बगैंचाको प्रबन्धः माटोको प्रबन्ध, प्राङ्गारिक तथा रासायनिक मलको प्रयोग विधिहरू, सिंचाइ र निकास, अन्तरबाली, मल्चिङ्ग (छापो)

2.11 फलफूल बोटको तालीम र काँटछाँट (Training and pruning) को महत्व र तरीकाहरू

2.12 फलफूल खेती प्रविधिः आँप, सुन्तला जात (Citrus), किवी, स्याउ, ओखर, नास्पाती, भूइँकटहर, अम्वा, मेवा, केरा र अंगुर

2.13 बेमौसमी तरकारी उत्पादन

2.14 तरकारी बीउ उत्पादन प्रविधिः काउली, मूला, गोलभेंडा, केराउ, फर्सी

2.15 विउ आलु उत्पादन प्रविधि

2.16 बागवानीजन्य बालीहरूको उत्पादनोपरान्त क्षति नियन्त्रण

2.17 हाल बागमती प्रदेशमा प्रचलित फलफूल, तरकारी, आलु तथा मसला बालीका प्रमुख जातहरू

2.18 नेपालमा चिया, कफि, अलैचि अदुवा र बेसार खेती

2.19 नेपालमा बागवानीजन्य उत्पादित वस्तुहरूको बजार व्यवस्था

2.20 सुन्तला खेतीमा ह्रास (Citrus decline) तथा समाधानका उपाय

2.21 तरकारी बालीमा वर्णशंकर जातहरूको प्रयोग

2.22 तरकारी बालीहरूमा लाग्ने मुख्य मुख्य मुख्य रोगहरू र उपचार विधि

2.23 फलफूल बालीहरूमा लाग्ने मुख्य मुख्य मुख्य रोगहरू र उपचार विधि

3. कृषि प्रसार

3.1 कृषि प्रसार—परिचय, अवधारणा, सिद्धान्त, महत्व र विशेषताहरू

3.2 कृषि प्रसार कार्यकर्ता र निजमा हुनुपर्ने गुणहरू
3.3 नेपालमा सञ्चालन भएका विभिन्न कृषि प्रसार पद्धतिहरू
3.4 नेपालमा सञ्चालित विभिन्न कृषिप्रसार तरिकाहरू र तिनीहरूको सञ्चालन विधि
3.5 अगुवा कृषक तथा कृषक समूहको परिचय, महत्व एवं कृषि प्रसारमा अगुवा कृषकको भूमिका
3.6 कृषक समूह गठन प्रकृया एवं प्रभावकारी परिचालन, कृषक समूह मार्फत कृषि प्रसार कार्य सञ्चालन
3.7 कृषि प्रसारमा स्थानीय नेतृत्वको भूमिका
3.8 कृषि सञ्चार र प्रविधि प्रसारणमा श्रव्यदृश्य सामग्री, मोवाइल एप्लिकेशन र किसान कल सेन्टर
3.9 कृषि तालिम र यसको महत्व तथा कृषक तालिममा आवश्यकता पहिचान
3.10 प्रभावकारी तालिम सञ्चालनका आधारहरू
3.11 निजी सहकारीमा आधारित कृषि प्रसार
3.12 आइ.पि.एम पद्धतिमा आधारित कृषि प्रसार
3.13 आइ.पि.एम पद्धतिमा आधारित कृषि प्रसार

4. बाली विज्ञान

4.1 बाली विज्ञानको परिभाषा र नेपालमा बाली विकासको महत्व
4.2 नेपालमा लगाइने खाद्यान्न, दलहन, तेलहन तथा औद्योगिक बालीहरूको वैज्ञानिक वर्गीकरण र नामाकरण
4.3 नेपालमा विभिन्न आर्थिक वर्षहरूका लागि विगत पाँच वर्षमा सिफारिस गरिएका धान, मकै, गहुँ, उखु, जुट, मुसुरो, र तोरी बालीका जात र तिनीहरूको पाक्ने अवधि, सरदर उत्पादन क्षमता, सिफारिस क्षेत्र र मुख्य विशेषताहरू
4.4 बीउको परिभाषा, प्रमाणीकरण र यथार्थ सङ्केतपत्र पद्धतिअनुसार बीउको पुस्ताहरूको नाम एवम् पुस्ता जनाउने ट्यागको रङ्ग
4.5 गुणस्तरीय बीउ उत्पादन र उत्पादनोपरान्त गुणस्तर कायम राख्न अपनाउनुपर्ने विधिहरू
4.6 धान, मकै, गहुँ, उखु, जुट, मुसुरो, र तोरी बालीहरूको उन्नत खेती प्रविधि
4.7 बागमती प्रदेशको विभिन्न क्षेत्रमा प्रचलित बालीचक्र, तिनको महत्व, उदाहरण र सङ्केत चिन्ह

5. बाली संरक्षण

5.1 नेपालका प्रमुख खाद्यान्न, नगदे, तरकारी एवं फलफूल बालीका प्रमुख रोग, किरा, मुसा एवं झारपातको नाम, पहिचान, नोक्सानी, लक्षण एवं रोकथाम प्रविधि
5.2 एकीकृत शत्रुजीव व्यवस्थापन (Integrated pest management) परिचय,सिद्धान्त र महत्व, कृषक पाठशाला तरीका र भूमिका
5.3 कृषि विकासमा उत्पादनोपरान्तको रोगकिरा व्यवस्थापनको महत्व र यस क्षेत्रमा उपलव्ध प्रविधिहरू
5.4 बाली संरक्षण प्रयोगशाला निदान सेवाका लागि प्रयोग हुने सामान्य विधिहरू
5.5 रोग, किरा एवं झारपात तथा यिनको प्राकृतिक शत्रुहरू (मित्रजीव) जानकारी र उपयोगिता
5.6 मौरी पालन, रेशम किरा पालन तथा किम्वु खेतीको उन्नत प्रविधि

5.7 नेपालमा खेती गरिएका च्याउका प्रजाति र कन्ये तथा गोब्रे च्याउ खेती प्रविधि
5.8 रोग किरा व्यवस्थापनमा Plant Quarantine को भूमिका
5.9 जीवनाशक विषादी ऐन, २०४८ र जीवनाशक विषादी नियमावली, २०५० का विशेषताहरू
5.10 विरुवा संरक्षण ऐन, २०६४ र विरुवा संरक्षण नियमावली २०६४ का विशेषताहरू
5.11 नेपालमा प्रतिबन्ध गरिएका विषादीहरू, विषादीको सुरक्षित प्रयोग र विषादी अवशेष द्रुत विश्लेषण
5.12 जैविक, वानस्पतिक तथा रासायनिक विधिबाट बाली संरक्षण
5.13 बाली उपचार शिविर र यसको महत्व (Plant Clinic)

6. कृषि अर्थशास्त्र

6.1 कृषि अर्थशास्त्रको परिचय र कृषि विकासमा यसको महत्व
6.2 माग तथा आपूर्तिको परिचय र नियम
6.3 बजारमुखी कृषि उत्पादन योजनाको अवधारणा
6.4 कृषि विकासमा बजारको महत्व
6.5 फार्मगेट, थोक तथा खुद्रा मुल्यको अवधारणा
6.6 समूह बजार, हाट बजार, सहकारी बजारको परिचय, वर्तमान स्थिति र कृषि विकासमा यसको महत्व
6.7 खाद्य तथा पोषणसुरक्षाको अवधारणा
6.8 उत्पादन लागतको परिचय र तुलनात्मक लाभका बालीहरूको पहिचानमा यसको भूमिका
6.9 प्राथमिक तथ्याङ्क (Primary data) र सहायक तथ्याङ्क (Secondary data) को परिचय तथा श्रोतहरू एवं तथ्याङ्क सङ्कलन गर्दा ध्यान दिनु पर्ने कुराहरू तथ्याङ्क सङ्कलनको बिधिहिरु
6.10 क्रप कटिङ्ग र यसको महत्व
6.11 कृषि उद्यम (Agri-business) को परिचय र नेपालमा यसका सम्भावनाहरू
6.12 बगमती प्रदेशमा वस्तुगत कृषि उपजहरूको बजार प्रणाली बारे जानकारी
6.13 कृषि वस्तुमा मूल्य श्रृङ्खला विकासको परिचय तथा महत्व
6.14 योजना तर्जुमा र यसको चक्र कृषि बिकासमा योजना तर्जुमाको चरणहरू

7. माटो व्यवस्थापन

7.1 माटोको परिभाषा, माटो निर्माणको प्रक्रिया र नेपालको माटोवारे संक्षिप्त जानकारी
7.2 माटोका गुणहरु
7.3 भौतिक गुण — माटोको बनोट, बुनोट ,घनत्व, रंग, पानी धारण गर्ने क्षमता
7.4 रसायनिक गुण — माटोको प्रतिक्रिया(पि.एच.) , प्रांगारिक पदार्थ र यसको महत्व, कार्बन, नाईट्रोजन अनुपात
7.5 जैविक गुण — राईजोबियम र एजोटोव्याक्टर
7.6 अम्लीय र क्षारीय माटोको सुधार किन र कसरी

7.7 बिरुवालाई आवश्यक निम्न खाद्यतत्वहरुको काम र यिनको कमी हुंदा देखिने लक्षण र रोकथामका उपायहरु

7.8 मुख्यतत्वहरु — नाईट्रोजन, फस्फोरस र पोटास

7.9 सहायक तत्वहरु — क्याल्सियम, म्याग्नेसियम र गन्धक

7.10 सूक्ष्मतत्वहरु — फलाम, तामा, जस्ता, म्याग्नेज, मोलिवेडनम, सुहाग (बोरोन) र क्लोरिन

7.11 मल र मलखाद

7.12 प्रांगारिक मलहरु (कम्पोष्ट मल, गोठेमल, भर्मिकम्पोष्ट, जैविक मल, कुखुराको मल, हरियो मल, बायोग्याँस लेदोको मल)

7.13 रसायनिक मलहरु (नाइट्रोजनयुक्त, फस्फोरसयुक्त, पोटासयुक्त, मिश्रित र यौगिक, सहायक खाद्यतत्वयुक्त, सूक्ष्मतत्वयुक्त)

7.14 मलको मात्रा निकाल्ने तरिका

7.15 मलको प्रकृति, प्रयोग गर्ने समय र तरिकाहरु

7.16 माटो जाँच सेवाः

7.17 माटोको नमूना लिने तरिकाः किन, कहिले र कसरी

7.18 माटो जाँचको लागि माटोको तयारी

7.19 Kit box बाट नाईट्रोजन, फस्फोरस, पोटास तथा पि.एच. पत्ता लगाउने तरिका

7.20 माटो शिविर र यसकोे महत्व, घुम्ती माटो परीक्षण प्रयोगशालावाट माटो जाँच

7.21 माटोको उर्वराशक्ति कायम राख्ने र बाली उत्पादनमा यसको महत्व र व्यवस्थापन

7.22 भू—क्षयका (Soil erosion) कारण, प्रकार तथा व्यवस्थापन

8. अङ्ग्रेजी: **Knowledge on writing correct English sentence, letter, and report according to English grammar based on the following syntactic functions:**

8.1 Parts of Speech:
- 8.1.1 Noun
- 8.1.2 Pronoun
- 8.1.3 Adjective
- 8.1.4 Determiner
- 8.1.5 Verb
- 8.1.6 Adverb
- 8.1.7 Preposition
- 8.1.8 Conjunction and
- 8.1.9 Interjection

8.2 Infinitive and gerund, reported speech and tense

9. नेपालीः नेपाली भाषामा स्तरीय लेखनको लागि आवश्यक पर्ने व्याकरण अनुरूप शुद्धा शुद्धि बनाउने । यसका लागि निम्न विषयमा ध्यान केन्द्रित गर्नेः

वर्णविन्यास, पदसङ्गति, नाम, सर्वनाम, क्रियापद, विशेषण, काल, वाच्य, पदवर्ग, अनुकरणात्मक शब्द,

कारक र विभक्ती, वचन, पुरुष, लिङ्ग, उल्टो अर्थ आउने शब्द, पर्यायवाची शब्द, तत्सम शब्द, तद्भव शब्द, आगन्तुक शब्द, उपसर्ग लागेर निर्मित शब्दहरू, प्रत्यय लागेर निर्मित शब्दहरू, समास भएर निर्मित शब्दहरू, द्वित्व भएर निर्मित शब्दहरू, ह्रस्व दीर्घ, श, ष, स लगायतका व्याकरणगत शुद्ध लेखनशैलीमा केन्द्रित विषयहरू सहितको नेपाली शुद्धाशुद्धिको ज्ञान